

ВИЖДАШ ЛИ МЕ?
DO YOU SEE ME?
DIKHES LIJ MAN?

ЧУВАШ ЛИ МЕ?

Названието „роми“ се отнася до ромите, ирландските чергари, синтите и други групи (мануш, гитано, ресанде, ромер, романлар, домлар, ломлар, кале, египтяни, ашкали, татаре, цигани, шотландски чергари, мандополини, гурбети, бояши (рудари/лудари), йевгит и много други*), повечето от които се придържат към идеи за общ произход, споделени културни практики и сходни традиции.

Преводът и адаптацията на този документ е извършен от Фондация „Тръст за социална алтернатива“ (ТСА), координатор на Мрежата за ранно детско развитие в ромска общност в България.

ТСА изказва своите благодарности на Бетси Гроуб от Сити Колидж – Ню Йорк и Деян Колев от ЦМДТ „Амалипе“ за приноса към адаптацията на настоящия документ.

С думите от конкретен род се обозначават всички хора от изброените групи, независимо от пола им.

ЗА ПОВЕЧЕТО РОМСКИ ДЕЦА БЪЛГАРСКИЯТ НЕ Е ПЪРВИ ЕЗИК, Т.Е. НЕ Е МАЙЧИНИЯТ ИМ ЕЗИК. ТОВА ОЗНАЧАВА, ЧЕ ОТ ДЕТСТВОТО СИ ТЕ УЧАТ И ОБЩУВАТ НА ДРУГ ЕЗИК В СЕМЕЙСТВАТА СИ. НЯКОИ РОМСКИ ДЕЦА НЕ ПОЗНАВАТ БЪЛГАРСКИЯ ДОСТАТЪЧНО ДОБРЕ ИЛИ ИЗОБЩО НЕ ГО ГОВОРЯТ, КОГАТО ТРЪГВАТ НА УЧИЛИЩЕ. ЗА РАЗЛИКА ОТ ДРУГИТЕ ДЕЦА, ЗА КОИТО БЪЛГАРСКИЯТ Е РОДЕН ЕЗИК, РОМЧЕТАТА ВСЕКИ ДЕН СЕ ОБУЧАВАТ НА ЕЗИК, КОЙТО НЕ РАЗБИРАТ ДОБРЕ.

КАКВО ОЗНАЧАВА ДА ОВЛАДЕЕШ ЕДИН ЕЗИК?

Отличното владееене на език включва да можеш да **говориш**, както и всички дейности, които изискват ежедневно използване на **умения за слушане, четене и писане**. Много често учителите смятат, че едно дете, което се е научило да говори български, непременно може да осъществява по-дълбоки познавателни процеси и да произвежда нови знания на този език – а това не е вярно.

Детето първо развива основните **умения, необходими за междуличностно общуване** – речников запас, произношение и граматика. Това не значи, че е развило така наречения „**познавателен академичен език**“, който се развива по-късно.

ОСНОВНИ ФАКТИ ЗА ЕЗИЦИТЕ, НА КОИТО ГОВОРЯТ РОМИТЕ В БЪЛГАРИЯ

- ▶ **Ромският език** (romani čhib [tʃib] [романи чхиб]) е езика, на който говорят повечето роми в България.
- ▶ Освен него, сред българските роми са разпространени и други езици – някои говорят турски, влашки / старорумънски, или български като майчин език. При българските роми, също като при ромите в цяла Европа, език и етническа идентичност винаги съвпадат напълно. Не се учудвайте, ако обучавате ромски деца, които обаче не говорят ромски език.

РОМСКИ ЕЗИК/РОМАНИ ЧХИБ

- ▶ Ромският език (романи чхиб) или романес, както също се нарича, е официалният език на ромите и се смята, че се говори от милиони в цял свят. Повечето съвременни носители на този език живеят в Източна Европа.
- ▶ Трудно е да се определи какъв процент от ромите в България говорят ромски език като майчин. Според преброяването от 2011 година 85% от ромите говорят майчин ромски език. В същото време броят на самоопределилите се като роми на преброяването е значително по-нисък от ромите по експертна оценка. Според повечето изследователи реалният брой на ромите в България е около 800 хиляди, като говорещите ромски език са между 30 и 40%.
- ▶ Ромският език принадлежи към индоиранския клон на индоевропейското езиково семейство и е най-близкият европейски родственик на санскрит. Освен това романес е близък до съвременни езици от Индия и Пакистан, например панджаби. Ромският език тръгва от Пакистан и Индия и пристига в земите на съвременна

ГОВОРИШ ЛИ
РОМСКИ?

**Важно е
какъв език
говоря у дома.**

България през ХV. Дотогава се е развивал под влиянието на други езици, като гръцки и арменски, а след това е повлиян от славянски езици и от унгарски, румънски и турски.

- ▶ Въпреки че в момента тече стандартизация на ромския език, поради различни социални и исторически фактори носителите му говорят на различни диалекти и понякога се наричат с техните имена – йерлии, ловари, калдераши, гурбети, синти, мануш, арли... Тези различия обаче не са толкова големи, че ромите да не могат да се разбират помежду си.
- ▶ В България се говорят над 20 диалекта на ромския език. Повечето от тях принадлежат към така наречените балкански или йерлийски диалекти. Техните носители са потомци на заселилите се най-отдавна на Балканския полуостров роми.
- ▶ Друга част от диалектите принадлежат на така наречената влашка или калдарашка група. Те са повлияни от румънски език, тъй като техните носители се заселват в България едва през втората половина на 19 век и 20 век, като дотогава са живеели в княжествата Влашко и Молдова.
- ▶ Голям брой роми говорят турски като майчин език. Повечето от тях се самоопределят като част от така наречената група на миллета (думата “миллет” в превод от турски език означава “общност, народ”). Една част от тези групи преминават от ромски на турски език още по времето на Османската империя. При други този преход се осъществява през 20-и век и дори в наши дни.
- ▶ Групата на рударите, определяна от околното население като “влашки цигани”, говори като майчин език старинен вариант на румънски език. Рударите идват по българските земи след втората половина на 19 век, като дотогава са живеели в княжествата Влашко и Молдова, в които

всички роми са имали статут на роби. В Унгария, Хърватия и други държави рударите са известни и като беаши.

- ▶ Не трябва да забравяме, че много роми са двуезични и дори многоезични и че техният език, като всеки друг език, е във взаимовръзка с други езици в зависимост от контекста.
- ▶ Международният ден на ромския език се отбелязва на 5 ноември.

ЗА КАКВО СЛУЖИ ЕЗИКЪТ?

Езикът е средство за общуване, което ни позволява да подреждаме и изразяваме мислите, преживяванията, чувствата и намеренията си, както и наблюденията и факти.

Езикът е **жизненоважен за развиване на социални взаимоотношения** – той позволява на децата да общуват и учат в семействата си, в местните общности и в обществото, в което живеят.

Езикът е **важен елемент от културата** – хората, които говорят езика на своята общност, имат силно чувство за принадлежност към нея и към съответната култура. Лексиката, но също и изразите, интонацията и дори жестовете, които придружават речта, предават културни особености.

Езикът **се свързва с когнитивното развитие** – езиковото развитие позволява на децата да обработват информацията, да запаметяват и да преживяват. Езикът е важен за усвояването и създаването на нови знания и за отключването на по-висши познавателни функции като разсъждаване, вземане на решения и размишляване върху действителността и личния опит.

ВЯРВАТЕ ЛИ В ПОГРЕШНИТЕ СХВАЩАНИЯ ЗА УЧЕНИЦИТЕ, ЧИЙТО МАЙЧИН ЕЗИК НЕ Е БЪЛГАРСКИ?

ПОГРЕШНО СХВАЩАНЕ 1

Най-добре е в образователните институции да се говори само на български език, за да може децата го научат.

Защо това схващане е погрешно?

Децата, които не говорят български, а в детската градина или в училище са напълно „потопени“ в среда, в която се говори само и единствено на български, могат да срещнат значителни затруднения в разбирането и придобиването на знания. Когато децата имат право да използват и майчиния си език успоредно с българския, те могат да общуват и на двата езика. От психологическа гледна точка също е важно да се разрешава на децата да използват майчиния си език, защото да си поставен в положение, в което не можеш да се изразиш, е много обезкуражително.

Дайте на децата възможност да използват майчиния си език.

ПОГРЕШНО СХВАЩАНЕ 2

Когато детето общува на майчиния си език, това му пречи да овладее българския.

Защо това схващане е погрешно?

Владеенето на майчиния език може само да помогне на детето да разбира по-добре новия език, тъй като то може да усвои значенията/понятията на първия език и след това да научи думите за същите понятия на втория език. Ако детето не е запознато с дадено понятие на майчиния си език, то научава съответната дума на новия език и едновременно с това трябва да усвои термина и понятието на майчиния език. Това погрешно схващане се основава на идеята, че в мозъка има ограничено „място“ за езика и ако то е заето от един език, вторият няма да може да се развие.

Изследванията обаче показват, че схващането за ограничено умствено пространство е погрешно и че всъщност е точно обратното.

Когато децата са в защитена среда и получават стимулация от околния свят, мозъчната им дейност е неограничена и мозъкът учи. Когато използват два езика, протича пренос на знания от единия към другия. Тъй като познавателните способности на детето нарастват посредством езиковото развитие, това става независимо на кой език учи то. Изследванията показват, че колкото по-добре владее един език детето, толкова по-лесно и бързо научава други.

ПОГРЕШНО СХВАЩАНЕ 3

В дома родителите трябва да говорят с децата си на български.

Защо това схващане е погрешно?

Най-добре е родителите да общуват с децата си на езика, който говорят гладко и на който могат да се изразяват най-добре. Това може да е майчиният им език или втори език, който родителите говорят добре. Когато родителите говорят с децата си на език, който те самите не владеят добре, те им дават модел на език, който не е напълно овладян и с който нямат същата емоционална връзка, каквато имат с майчиния си език.

Насърчавайте родителите да продължат у дома да използват същия език, на който се говори в семейството. Обяснете им, че честите разговори на майчиния език ще помогнат на децата им да овладеят и втори език.

ПОГРЕШНО СХВАЩАНЕ 4

В училище децата в никакъв случай не трябва да говорят на майчиния си език.

Защо това схващане е погрешно?

За съжаление много хора вярват, че в мозъка има място само за един език. Ако обаче погледнем как стоят нещата в някои други държави, ще видим, че децата растат с два, три, а понякога и повече езици, и че това изобщо не се отразява негативно на успеха им в училище.

ВЪПРЕКИ ПОГРЕШНОТО СХВАЩАНЕ, ЧЕ ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ДВА ЕЗИКА ОБЪРКВА ХОРАТА, НАЛИЧНИТЕ ДАННИ СОЧАТ, ЧЕ ДОБРЕ РАЗВИТОТО ДВУЕЗИЧИЕ (БИЛИНГВИЗЪМ) ВСЪЩНОСТ ПОВИШАВА „ПОЗНАВАТЕЛНАТА ГЪВКАВОСТ“, Т.Е. ДВУЕЗИЧНИТЕ ХОРА (ВКЛЮЧИТЕЛНО ДЕЦА) ПО-ЛЕСНО ВИЖДАТ НЕЩАТА ОТ РАЗЛИЧНИ ГЛЕДНИ ТОЧКИ И ПО-ДОБРЕ РАЗБИРАТ ВЪЗГЛЕДИТЕ НА ОКОЛНИТЕ.

Често на двуезичните или многоезичните хора по-лесно им се удава да научават нови езици. Освен това децата трябва да имат възможност да се изразяват на езика, на който най-добре умеят. Ако не им е позволено да говорят на родния си език, те получават посланието, че техният език е „лош“, а нагласите ни към ценността и приемливостта на един език се отразяват и на езиковото обучение.

ПОГРЕШНО СХВАЩАНЕ 5

Децата, чийто майчин език не е български, трябва да учат по олекотена програма.

Защо това схващане е погрешно?

Занижаването на очакванията от децата е неприемливо, защото ги лишава от възможността да получат същото качествено ниво на образование като връстниците си.

Изследванията показват, че децата с по-ниска степен на владение на езика могат да следват

всякаква учебна програма, стига тя да се преподава по приобщаващ и диалогичен начин.

Освен това съкращаването на програмата ще постави децата в неизгодно положение, тъй като никога няма да могат да настигнат връстниците си.

ПОГРЕШНО СХВАЩАНЕ 6

Децата, които не говорят български, не могат да постигнат добър успех в училище.

Защо това схващане е погрешно?

Както изтъкнахме по-горе, уроците по различни познавателни области и предмети включват не само придобиване на нови знания, но и развиване на нови умения, така че децата могат да се справят отлично по предметите, за които езиковите умения не са от първостепенна важност. Математиката например е смес от нелингвистични (напр. различаване на множества) и лингвистични (специфична лексика) способности.

Освен това всички деца, независимо от това какъв е техният майчин език, трябва да усвоят техническите термини, което означава да научат както думите, така и понятията (напр. спирала, елипса, циклон, събираемо...).

ПОГРЕШНО СХВАЩАНЕ 7

Ромските деца не учат чужд език по същия начин и със същия успех, както другите деца.

Защо това схващане е погрешно?

Принципите на изучаване на чужд език са универсални. Понякога на учителите им се струва, че ромските деца не се справят толкова добре с изучаването на българския, но за това има редица възможни причини. Например при децата, които рядко попадат в езикови ситуации (независимо какъв е родният им език) – тоест деца, с които не се говори често, езиковите умения не се развиват толкова добре, колкото при деца, които попадат в такива ситуации.

ПОГРЕШНО СХВАЩАНЕ 8

Възрастните по-успешно учат чужди езици от малките деца.

Това твърдение е вярно само отчасти.

В някои области по-добре се справят възрастните, а в други – децата. Възрастните учат по-лесно, защото вече са запознати със строежа на един език и разбират логиката му. Една област, в която възрастните винаги показват по-слаби резултати от децата, е произношението. Възрастните никога не усвояват (или успяват много, много рядко) произношението на чужд език така добре като децата (на ниво носител на езика). Все пак подрастващите и възрастните като цяло са по-добри в изучаването на чужди езици, въпреки че понякога изглежда иначе. Изглежда така заради лекотата, с която децата започват да общуват в социален контекст, но това са и ситуации, които не изискват кой знае колко напреднали езикови умения. Друг фактор, който прави децата да изглеждат по-умели в ученето на езици, е, че като цяло са по-добри в това да възприемат и произнасят звуци на чужд език.

Възрастните от друга страна се справят в ситуации с по-сложни комуникационни изисквания (напр. попълване на данъчни декларации или явяване на интервю за работа).

ДЕЦАТА, ЧИЙТО ПЪРВИ ЕЗИК НЕ Е БЪЛГАРСКИ, В ЧАС ТРЯБВА ЕДНОВРЕМЕННО ДА ВЪЗПРИЕМАТ НОВИ ПОНЯТИЯ И УМЕНИЯ СПОРЕД ИЗИСКВАНИЯТА НА СЪОТВЕТНИЯ ПРЕДМЕТ И ДА ПОСТИГАТ ЗАЛОЖЕНИ ЦЕЛИ В ЕЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ. ПРЕПОДАВАНЕТО НА ЕЗИКА ТРЯБВА ДА СЕ ВНЕДРИ И В ЧАСОВЕТЕ ПО ВСИЧКИ ДРУГИ ПРЕДМЕТИ И ПОЗНАВАТЕЛНИ ОБЛАСТИ ОЩЕ ОТ ДЕТСКАТА ГРАДИНА.

КАК ДА ПОКАЖЕТЕ В УЧИЛИЩЕ, ЧЕ ЦЕНИТЕ КУЛТУРАТА И ИДЕНТИЧНОСТТА НА ДЕЦАТА И РОДИТЕЛИТЕ, КОИТО НЕ ГОВОРЯТ БЪЛГАРСКИ КАТО МАЙЧИН ЕЗИК?

- ▶ Когато във Вашето училище има повече деца, които говорят друг език у дома, **освен уроци по български, дайте им възможност да развият познанията си по родния език, като предложите допълнителни часове по него.** **Насърчайвайте родителите на децата да разговарят вкъщи с детето си на майчиния език.**
- ▶ Когато наемате помощници на учителите за деца, **които не говорят български като майчин език, подберете хора от култура, сходна с тази на децата.** Езикът е част от културата и освен да говорят съответния език, помощниците на учителите трябва да разбират ценностите, традициите и другите отличителни черти на културата, към която принадлежат децата.
- ▶ Правете всичко възможно да подпомогнете децата да овладеят български език, като създавате условия за **редовно общуване, учене и игри с деца, чийто майчин език е български.**
- ▶ **Използвайте майчиния език на всяко дете в класа,** научете няколко думи или изрази на майчиния език на децата, съставете речник с най-важните думи, маркирайте материалите си и т.н.
- ▶ Поканете родителите и децата, които не говорят български у дома, да разкажат приказка на другите деца на майчиния си език, да ги научат на някоя песен, детско стихче, няколко думи и др.
- ▶ Изработете заедно с родителите табла с пословици и поговорки от общността. Направете календар с всички важни дати и празници, които децата празнуват в общността си, и ги поставете на централно място в класната стая.
- ▶ Направете карта на населените места, от които идват децата. Може да изработите и карта, в която да посочите държавите, в които живеят родители или близки роднини на децата (голям процент от децата имат поне един родител или роднина, който живее в чужбина), или карта на всички езици, които се говорят от родителите на децата
- ▶ Прочете заедно с децата произхода на техните имена: Кой им е дал името? Какво означава то? Каква е историята му? Имената са част от тяхната идентичност и култура.
- ▶ Не позволявайте другите деца да се присмиват на децата, които не говорят добре български. Бъдете строги. Без подигравки в училище.

ЕДИН ЕЗИК СЕ НАУЧАВА НАЙ-ДОБРЕ ВЪВ ФУНКЦИОНАЛЕН/ ПЪЛНОЦЕНЕН КОНТЕКСТ, А НЕ В ИЗОЛИРАНА СРЕДА, КЪДЕТО ЕДИНСТВЕНАТА ЦЕЛ Е НАУЧАВАНЕ НА ЕЗИКА.

ФАКТИ ЗА УСВОЯВАНЕТО НА ЧУЖД ЕЗИК

- ▶ **Изучаването на чужд език стъпва върху предишен опит и знания** – децата, които учат чужд език, знаят предварително какво е езикът и как да го използват за общуване. **При успешните програми за изучаване на чужд език използването на първия език постоянно се насърчава, за да може детето да развива разбирането си за нови понятия, както и по психологически причини и с цел развиване на положително чувство към собствената идентичност у детето.** Това се осъществява чрез насърчаване на родителите и близките да четат на децата си, да им разказват приказки, да говорят с тях на майчиния им език.
- ▶ **Децата които учат чужд език в детската градина или в училище, може да нямат достатъчно мотивация да общуват на този език, тъй като знаят, че могат по-лесно да удовлетворят нуждата от общуване в семейството си на родния си език. Затова вместо постоянно да бъдат поправяни или дори да търпят подигравки, те трябва да получават стимули и насърчение да използват новия език.**

- ▶ **Езикът се научава чрез използването му в социални ситуации** – да си запознат с един език означава и да си запознат с прозодичните му особености, да разбираш несловесните знаци, интонацията, речевите паузи и т.н. **Тези умения се придобиват изключително чрез взаимодействие с носителите на езика.**
- ▶ **Езикът и понятийното разбиране (разбиране на различни идеи и понятия) се развиват едновременно – един език се научава най-добре във функционален/пълноценен контекст, а не в изолирана среда, където единствената цел на преподаването е изучаването на езика.** Ученето на чужд език, както и усвояването на родния, се случва в рамките на часовете по всеки един предмет, като децата се учат да използват новия език за съждения, общуване и придобиване на знания.
- ▶ **Когато децата използват един език у дома, близките им се опитват да разберат какво искат да им кажат. В образователните институции учителите обръщат по-голямо внимание на правилната употреба на езика, отколкото на смисъла, който децата искат да предадат.**
- ▶ **Малките деца разполагат с достатъчно време да усвоят родния си език. В детската градина и училище децата са под натиск бързо да научат новия език. Когато се прави под натиск, ученето не е приятно и не дава най-добрите резултати.**

КАК МОЖЕТЕ ДА ПОМОГНЕТЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ДА НАУЧАТ БЪЛГАРСКИ?

Съвети за комуникация в учебно време с децата, чийто роден език не е български.

РЕЧ

- ▶ **Говорете по-бавно** – използвайте естествения си речеви ритъм, но оставайте по-дълги паузи между изреченията.
- ▶ **Говорете ясно** – ограничете употребата на твърде разговорна реч и жаргон. Наблягайте на думите, които са най-важни за разбиране на понятието, което обяснявате.
- ▶ **Обръщайте внимание на интонацията** – тя често оказва влияние върху значението на думата. Когато е необходимо, наблягайте на паузите между думите и изреченията, но без това да изглежда неестествено.
- ▶ **Преминвайте от прости към по-сложно построени изречения** – започнете с изречения с най-простия строеж и когато видите, че детето напредва, започнете да използвате по-сложни форми. „Учениците учат математика“ вместо „Математиката е един от предметите, които учениците овладяват в училище“.
- ▶ **Използвайте неутрален словоред** (подлог – сказуемо – допълнение) – „Учениците учат математика“ вместо „Математика учат учениците“.
- ▶ **Повтаряйте и перифразирайте.**
- ▶ **Дайте на учениците достатъчно време да възприемат чутото** – не бързайте да преминавате към нови въпроси или примери.

РЕЧНИК

- ▶ **Обръщайте внимание на лексиката** – използвайте най-разпространените думи. Обяснявайте непознатите термини. Използвайте синоними, но не твърде много, тъй като това може да обърка децата.
- ▶ **Ограничете употребата на нестандартен език и местоимения.**
- ▶ **Използвайте къси, по-прости изречения** – избягвайте предложни изрази, които не са жизненоважни за смисъла на изказването, и използвайте имена вместо местоимения.
- ▶ **Използвайте новите думи в естествения им контекст** – използвайте новите думи и новите видове изречения в контекст, с който децата са запознати.
- ▶ **Повтаряйте важните думи** – когато казвате едно нещо повече от веднъж, давате да детето повече възможности да „схване“ смисъла на думата, която повтаряте. Друг начин да се наблегне на дадена дума е като по-често се поставя в началото или в края на изречението по време на говорене.
- ▶ **Слушайте** – постарайте се повече да слушате децата и ги насърчавайте да говорят, вместо Вие да владеее разговора.

ПРЕДМЕТИ, КОИТО ЗАТВЪРЖДАВАТ РАЗБИРАНЕТО

- ▶ **Използвайте конкретни материали** – предмети, снимки, бележки с картинки и видеоматериали.
- ▶ **Записвайте ключовите думи** – записвайте ключовите думи на дъската и използвайте други нагледни средства за отбелязване на някои думи.
- ▶ **Включете показни в уроците** – използвайте жестове, движения, езика на тялото и разиграване на сценки.
- ▶ **Двуезични знаци** – залепете двуезични табелки върху предмети и части от занималнята или класната стая – на български и на родния език на децата. Винаги използвайте два цвята в двуезичните табелки – по един за всеки език.
- ▶ **Учебни материали** – учебната стая трябва да бъде пълна с материали, които мотивират децата да развият езиковите си умения: книги, илюстрирани детски книжки, кукли за театър, звукозаписни устройства, химикали, хартия, комикси...

ПОЛОЖИТЕЛЕН ТОН

- ▶ Насърчавайте децата да говорят помежду си.
- ▶ В преподавателския си подход започнете от знанията, които децата вече имат, и ги насърчавайте да говорят за вече натрупаните си знания и преживявания.
- ▶ Показвайте желание за работа с тях, доверие, но и търпение – това ще позволи на децата да експериментират с езика и да не се отказват.
- ▶ Открито и директно хвалете и насърчавайте учениците си.

**"ЧУВАМ ТЕ"
ОЗНАЧАВА, ЧЕ
ВЯРВАМ В ТЕБ И
ТЕ ПОДКРЕПЯМ.**

**"ЧУВАМ ТЕ"
ОЗНАЧАВА, ЧЕ ТЕ
СЛУШАМ.**

**"ЧУВАМ ТЕ"
ОЗНАЧАВА,
ЧЕ ВИЖДАМ ВСИЧКО
ОНОВА, КОЕТО СИ ТИ
И ВСИЧКО ОНОВА,
КОЕТО МОЖЕШ ДА
ПОСТИГНЕШ.**

**ЕЗИКЪТ
ОБОГАТЯВА.**

ВИЖДАШ ЛИ МЕ?
DO YOU SEE ME?
DIKHES LJI MAN?

TRUST FOR SOCIAL ACHIEVMENT

64 Patriarh Evtimiy Blvd, Sofia 1000

Tel: +359 2 424 6680

Fax: +359 2 348 9251

e-mail: kindergarten240@tsa-bulgaria.org

www.socialachievement.org

Книжката "Can you hear me" с автор REYN Hrvatska, е преведена, адаптирана и публикувана от Мрежа за ранно детско развитие в ромска общност в България, която се координира от фондация "Тръст за социална алтернатива".

ISSA –

International Step by Step Association

Kinderrechtenhuis/Child Right Home

Hooglandse Kerkgracht 17-R,

2312 HS Leiden, The Netherlands

tel: +31 (0)71 516 1222

fax: +31 (0)71 516 1220

www.issa.nl

REYN – Romani Early Years Network

<https://www.reyn.eu/>